

Z pobrežia Maine do povojnového Londýna.
Bolestné rozhodnutie v mene lásky jednu rodinu rozdelí, no druhú spojí.

dva brehy oceánu

Laura
Spence-Ash

dva
brehy
oceánu

Laura
Spence-Ash

Preložila Ľubica Dvončová

Laura Spence-Ash
BEYOND THAT, THE SEA

Copyright © 2023 by Laura Spence-Ash

By arrangement with the author.

All rights reserved.

Translation © Ľubica Dvončová, 2024

Jacket design © Casalino Design

Slovak edition © DOT. vydavateľstvo, s.r.o., 2024

ISBN 978-80-69071-01-8

Pre Ma D

*Prítomnosť je sotva prítomná, budúcnosť neexistuje.
V črepech a úlomkoch ľudského života záleží iba na láske.*

WILLIAM TREVOR, *Dva životy*

*Na začiatku bola detská izba s oknami hľadiacimi do záhrady
a za tým more.*

VIRGINIA WOOLFOVÁ, *Vlny*

Obsah

Prológ
OKTÓBER 1963
11

Časť prvá
1940 – 1945
17

Časť druhá
AUGUST 1951
159

Časť tretia
1960 – 1965
211

Epilóg
AUGUST 1977
341

Prológ

OKTÓBER 1963

Beatrix

Kedysi Beatrix rada sedávala vedľa pána G., vždy keď vesloval k pevnine. Pozorovala, ako sa postupne vynára mesto, budovy sa zväčšujú, biela veža s reliéfom vyniká na pozadí modrej oblohy. Takto to vyzeralo v Maine, v ich každoročnej letnej destinácii, stačilo prísť a sotva si niekto z nich spomenul, že vo svete zúri vojna. Pani G. často nosievala ružové alebo žlté letné šaty, perlový náhrdelník pevne upnutý okolo krku a keď sa William s Geraldom špliechali, zakaždým zvyškla, že ju zamočia. Pán G. prevrátil oči a nezaujato chlapcom nakázal, nech prestanú, na okuliaroch mu zasychali kvapky morskej vody, opálenými pažami pohyboval v hladkom rytme veslami vpred a vzad. Len čo sa priblížili k pevnine, jedno podal Beatrix a spoločne veslovali až k brehu.

Raz do roka si v meste zašli do malej reštaurácie na konci prístavu. Usadili sa za ten istý stôl – v rohu s piatimi stoličkami otočenými k vode. Pani G. vravela, že takto môžu všetci pozorovať, ako sa obloha mení, keď slnko začne zapadať za ostrov, ich ostrov, ako ružové a oranžové záblesky zvyrazňujú špičky vždyzelených stromov, až kým napokon nestratia svoje ostré okraje v momente, keď sa obloha zahalí do tmy. Za celé roky, čo tam Beatrix chodievala, ich počasie v tento večer ani raz nesklamalo. Kedykoľvek sa na ostrov zahľadela z pevniny, ohromilo ju, ako odlišne vyzerá z diaľky. Bol nádherný, nejasné zelené políčko zachytené medzi oceánom a oblohou.

A zároveň bol taký drobný, že by sa jej zmestil do dlane. No keď sa ocitli na ostrove, to ona sa stávala drobnou; bol to jej celučičký svet. Akoby existovalo iba toto miesto a žiadne iné.

Objednali si mušľovú polievku, kukuricu a homára, pečené zemiaky ešte zabalené v alobale. Z rezu na vrchu stúpala horúca para. V Beatrixino prvé leto sa chlapci pustili do praskania tvrdej, červenej schránky, len čo pred nich položili taniere. Gerald od nadšenia skôr stál, než sedel a Williamovi sa podarilo dostať k mäsu ako prvému, zaklonil hlavu a do úst zachytával kvapky rozpusteného masla. Beatrix si pomalým pohybom uviazala podbradník, napila sa vody a po celý čas z nich nespustila zrak. Pán G. pokývol pani G., usadenej vedľa Beatrix, tá ju poklepala po nohe a vzápätí sa pustila do vlastného homára. Jedla pomaly a s prestávkami, aby Beatrix videla každý úkon a mohla ho napodobniť.

No všetko už patrilo do minulosti. Dnes sedí Beatrix v reštaurácii pri mori sama, objedná si homára a čašníčka jej zatiaľ na stole zapáli votívnu sviečku. Keď jej homára prinesú, uviaže si okolo krku podbradník a pozoruje vlastný odraz v tmavom okne. V auguste mala tridsaťštyri rokov. Prešli už dve dekády. Často len s ťažkosťami dokáže pripodobniť to dievča z minulosti k dospelej žene, ktorou je teraz. Zdá sa, že sú to dve načisto odlišné bytosti. Celé roky sa usilovala zabudnúť. Privonia k manžete na kabáte a cíti vôňu oceánu uhniesdenú v látke. Počuje vlny narážať o pobrežie. Toto miesto – mestečko v zálive Firth of Forth, iba kúsok od Edinburghu – sa nachádza na rovine, vietor je tu drsný. Neďaleko pobrežia sú roztrúsené ostrovy a skalnaté výbežky. Má to v sebe istú divokosť, ktorá jej pripomína Maine. Ak zavrie oči, takmer si dokáže predstaviť, že je tam.

Začiatkom septembra sa vrátila z cesty do Ameriky a vrhla sa do práce. Nový školský rok prišiel nečakane rýchlo, stále od nej čosi potrebovali, boli dni, keď mohla radšej rovno prespať v kancelárii, pretože vo svojom byte trávila tak málo času. V októbri mala konečne čas spomaliť, no uvedomila si, že sa cíti akosi bezcieľne. Neisto. V Amerike sa stretla s Gregoryovcami, stáli spolu

na cintoríne a všetko sa jej vrátilo späť – päť rokov s nimi, s rodinou, ktorú na chvíľku nazývala svojou vlastnou. Žiaľ, čo cítila, keď o nich prišla. A koľko námahy ju stálo tento žiaľ pochovať. Znovu sa ocitla v tom známom dome, v kuchyni voňajúcej po citróne, škoricí a masle, cítila paže pani G. okolo jej krku, aj ako jej čosi šepká do ucha. Opäť nechcela odísť a opäť odišla. Prišla o nich nanovo.

To mama jej navrhla, aby si zašla na krátku dovolenku, zmenila rutinu a skúsila čosi nové. Vraj by to mohlo pomôcť. Odporučila jej toto mesto, pretože sem často chodievala ako dievčatko a zbožňovala to tu. Vravela jej čosi o plážach a vtákoch, o upokojujúcej jazde vlakom z Londýna. Podľa Beatrix je to pekné mestečko, hoci už stratilo viktoriónsku malebnosť z matkiných spomienok. Uvažovala, či by si mama všimla spojitosť s Maine. Koniec koncov, nikdy tam nebola. Samej od seba by to nenapadlo ani Beatrix.

Vyskúša homára, no ukáže sa, že všetka zábava spočívala v tom, že si na ňom pochutnávali spoločne. Cíti sa hlúpo, keď s ním zápasí osamote v tejto unavenej a prázdnej jedálni. Ešte viac sa jej priťažuje. Odtisne tanier a objedná si kávu. Už je vidno, ako lúč z majáka pravidelne prechádza po temnom mori. Niektoré noci s Geraldom a Williamom prespávali v stanoch v lese, vždy blízko pri dome, no oni mali pocit, že sú odkázaní sami na seba, akoby uviazli na pustom ostrove, jediní, ktorí prežili. Temnota sa dala takmer krájať, na prechádzke k vode si cestu osvetľovali baterkami. Potom sa usadili na jednu z veľkých skál a svietili lúčmi tu a tam, nakoniec ich vyplli a nasávali čiernotu noci. Žiara celého hviezdneho sveta dopadala na more. Najšťastnejšia bola, keď sedela medzi nimi a cítila ich prítomnosť po bokoch.

Večeru v meste vždy zavřšili poschodovou čokoládovou tortou, ktorú upiekla sama pani G. a priniesla ju tam skôr. Dávali si ju so studenými kopčekmi mätovej zmrzliny. Zapichli do nej tri hrubé sviečky: jednu mal sfúknuť William, druhú Gerald a tretiu Beatrix. Ich mená napísané krasopisnými modrými písmenami sa vynímali na vanilkovej poleve. *Moje augustové narodeninové deti*, vravievala im pani G. *Prešiel nám ďalší rok*. Keď im tortu osvetlenú zapálenými

sviečkami prinášali z kuchyne, celá reštaurácia spievala *Veľa zdravia, šťastia*. Oni traja sa postavili, sklonili sa k torte uprostred stola, pani G. Beatrix prichytila vlasy, aby sa nepriblížili k plamienkom. V reštaurácii už bola tma, slnko zapadlo a tváre im osvetľovala žiara sviečok. Geraldovi s jeho červenou šticou, pehami a nákazlivým úsmevom. Williamovi so zlatými kučerami vyťahnými od slnka, ktorý svoj úsmev skrýval. Čo videli, keď sa zahľadeli na ňu? Netušila, iba si predstavovala, ako sa jej na tvári odráža všetka radosť, ktorú cítila. Pri spomienke na nich troch si vybaví okamih tesne pred sfúknutím sviečok, všetci sa nadychovali, rozhodovali sa, čo si budú želať, a pohľady sa im stretli.

V to posledné leto si želala, aby mohla zostať. Byť navždy s nimi. Teraz sa sklóní, sfúkne plameň sviečky a zavrie oči.

Časť prvá

1940 – 1945

Reginald

V ečer Reginald rozpráva chlapom v miestnej krčme, aký je ohromne pyšný. Každému novému prichodiacemu opisuje Beatrixin odchod, dokola sa k nemu vracia. Kladú mu otázky, chcú vedieť podrobnosti. Niektorým už deti odišli, takže ten príbeh dobre poznajú, aspoň istú jeho verziu. Príbeh o horúcom a lepkavom ráne. O tom, ako stáli v tanečnej sále hotela Grosvenor, ako si pokľakol na koleno, keď nadišiel čas ísť. O tom, ako Beatrix prikyvovala pri jeho posledných slovách, tváričku naklonila k nemu, no hruď držala hrdó vypnutú. O jej rozhodnosti a o tom, ako neplakala, hoci si všimol, že sa jej v očiach ligocú slzy.

Na druhý deň si však už nevie celkom presne vybaviť, čo jej vravel, kým pred ňou kľáčal. Obáva sa, že zabudol povedať to najdôležitejšie. V krčme však všetkým hovorí, že jeho dcéra je ozajstná hrdinka. Moje statočné jedenástročné dievčatko. Vymýšľa si slová, ktoré si povedali. Zamľčiava, že hoci sa s Millie držali pokope tak dlho, ako to len šlo, otočili sa Beatrix chrptom a zamiešali sa do davu skôr, než bol na to skutočne pripravený. Vlastne má pocit, že by na to nikdy nebol pripravený.

Vracia sa mu stále rovnaký sen: kompletne oblečený vchádza do oceánu, mokrá látka ho ťaží. Kráča hlbšie a hlbšie, odtláča od seba vlny, až sa ocitne späť v tanečnej sále, odchádza, zatiaľ čo ostatní prichádzajú, plecía sa im o seba obtierajú, usiluje sa nezízať

do tváří prichádzajúcich rodičov, vie, že všetkým sa v očiach zračí to isté, čo jemu. Šok z toho, že sa na tomto mieste vôbec ocitli, že sa rozhodli poslať svoje deti tak ďaleko. Úplne samy, až za oceán. Vyšli na ulicu pred hotelom, vzduch sa dal priam krájať a sivasté mraky sa tisli dole; až vtedy sa Millie rozplakala a prosila ho, aby sa vrátili po ich dievčatko. Chytil ju za ruku a ťahal preč. Vo sne sám vystiera ruky, naťahuje sa, želá si, aby mohol zdvihnúť tú loď s ich dcérou na palube a otočiť ju k nim. Želá si, aby mohol zmeniť jej kurz. Znovu vystiera ruky v snahe dotknúť sa zeme, v ktorej bude jeho dcérka odteraz žiť.

No príbeh, ktorý vyrozprával chlapom, je iba polopравdou. Beatrix plakala, držala sa ho ako kliešť, ruky mu obmotala okolo pása. Zo svojho odchodu vinila Millie a odmietla sa s ňou rozlúčiť, hnevvala sa na ňu celých dvadsaťštyri hodín – odkedy jej to oznámili až do chvíle odchodu. V skutočnosti rozhodol práve Reginald. Vedel, že bombardovanie sa neustále približuje, že nejestvuje možnosť ochrániť ju, ochrániť ich všetkých. Jeho starší brat bojoval v poslednej vojne, takže dobre vedel, čo ich čaká. Vojna zahalila jeho detstvo do tmavého tieňa. Kvôli nej spoznal rôzne odtienky strachu. S Millie čelili nemožnej voľbe. Mal dojem, že bude lepšie, ak odíde do Ameriky, kde na ňu pazúry vojny tak ľahko nedosiahnu. Nikdy jej však nepovedal, že k tomuto rozhodnutiu dotlačil jej matku on. Nechal ju vo viere, že rozhodla Millie.

Millie

Millie pred hnevom nedokáže uniknúť. Beatrix sa na ňu hnevá, pretože ju donútila odísť, a ona sa hnevá na Rega, pretože si to nerozmyslel, keď ho o to žiadala. *Nechaj ma ísť s ňou*, vravela. A neskôr, uprostred noci, ani jeden z nich nespál, nedotýkali sa, iba civeli na tmavý strop. *No tak ju nechajme tu. Vždy môžeme ísť do úkrytu alebo do metra. Môžeme ísť k mojím rodičom na vidiek. Dokážem ju ochrániť*, šepkala znovu a znovu. *Ochránim ju*. No Reginald sa už rozhodol a svoje rozhodnutie nezmenil.

Nikdy sa nepovažovala za hnevliwego človeka. Áno, je emocionálna. Nepochybne tvrdohlavá, lenže v tejto chvíli priam prekypuje zármutkom a zúrivosťou. Nedokáže si predstaviť, že Regovi niekedy odpustí. Sebe neodpustí nikdy. V myšlienkach sa neprestajne vracia do tanečnej sály, do tých posledných chvíľ, k teplu dcériných líc.

To ona Beatrix na hrud' pripla štítok, ktorý jej ten muž podal. Bol horúci deň, no Millie mala ruky ľadové, znovu a znovu si ich trela o seba, až kým nakoniec nezapichla zatvárací špendlík do Beatrixiných šiat, aby ho prestrčila cez látku. Na štítku stálo okrem mena aj dlhé číslo a Millie si ho zapamätala v domnienke, že si ho musí zapamätať navždy. Myslela si, že to bude jediný spôsob, ako znovu nájsť svoje dievčatko. Cestou domov bola celá bez seba, keď si nedokázala vybaviť, či bolo posledné číslo tri alebo šesť.

Večer predtým Beatrix umyla a ostrihala vlasy v malej kuchynke.

Pod nohy im rozprestrela uterák. Beatrix bola iba v spodnej bielizni. Najskôr jej prečesala mokré vlasy, potom sa pustila do strihania a obdivovala husté kadere, ktoré Beatrix siahali takmer po pás. Otočila si ju čelom k sebe, aby ju učesala aj spredu, a v tej chvíli si uvedomila, že dcére začali rásť prsia a že keď ju najbližšie uvidí, bude iná. Už nebude dievčatko. A znovu ju posadla zúrivosť, no tentokrát mala veci vo vlastných rukách, a tak bez rozmyslu odstrihla dcére vlasy až po bradu, pramene padali na zem a nožnice sa do nich zarezávali, biely uterák sa menil na hnedý a Beatrix po lícach stekali slzy. Hustú tmavú ofinu jej zostrihla do strohej línie v strede čela. Takto jej v detstve vlasy strihávala každé tri týždne.

Teraz nedokáže zaspáť. Prehadzuje sa v Beatrixinej posteli, skrútená do kľbka. Usiluje sa predstaviť, kde sa jej dcérka asi tak nachádza. Kdesi uprostred Atlantiku. Je hladná? Je sama? Aká len musí byť vydesená, zatiaľ čo si loď razí cestu morskými hlbínami. Hojdajúcimi sa vlnami. Nekonečným oceánom. Millie privonia ku kučierke, vsunutej do malej pergamínovej obálky, ktorú si ukryla medzi stránky kníh.

Beatrix

Beatrix nenávidí svoj nový účes. Vyzerá ako malé decko. Náchahne sa, aby sa dotkla vlasov, no prsty prejdú rovno po pokožke krku. Všetky dievčatá v kajute sa delia o malé zrkadielko s rúčkou, ktoré si jedno dievča donieslo v kufri. Beatrix si odhrnie ofinu z čela za pomoci vody a slín, nahlas pritom preklína mamu, čo mladšie dievčence ohromne pobaví.

Dni majú nabité. Oblečú sa, navzájom si pomôžu zapnúť kormkové záchranné vesty a vyberú sa na raňajky, kde majú povolenú čokoládovú zmrzlinu. Ako svorka lietajú z jedného konca lode na druhý, Beatrix sa vždy z celej sily pridrža zábradlia a ak je to možné, zostáva vnútri. Loď iba zriedka udržiava priamy kurz, kľučkuje pomedzi striebřisté ľadovce, trblietajúce sa vo svetle slnečných lúčov. Na lodi je aj druhá svorka – chlapčenská – je oveľa divokejšia ako dievčenská. Beatrix sa im poväčšine vyhýba. K čaju podávajú maslové sušienky väčšie ako ich dlane. Teraz už ani toľko nevracajú. V prvých dňoch všetci zvracali do malých umývadiel, košov a kávových konzerv. Niekedy, keď Beatrix v noci nemôže spať, počuje, ako najmladšie dievčatko smrká v posteli pod ňou, vtedy zájde na palubu a pozoruje hviezdy. Zababuší sa do prikrývky a ľahne si na ležadlo ďaleko od okraja lode. Je chladno a tma, no napriek tomu je to zrejme jeden z najkrajších pohľadov, aké sa jej kedy naskytlí. Nedokázala si predstaviť, že obloha môže byť taká

plná života. Nikdy predtým si neuvedomila hĺbku nebies. Vzduch je čistý. Rozmýšľala, či sa niekedy dostanú do Ameriky. Na lodi sa cítia, akoby stáli na mieste, hoci sa hýbu vpred. Kladú si otázky, čo sa stane, ak sa vojna skončí, kým budú na mori. Otočia sa a vrátia sa domov? Ako sa to ich rodičia dozvedia?

Beatrix bola spočiatku vystrašená, najmä v tmavom vlaku plnom detí. Sprievodkyňa im vlastenecky nôtila *Anglicko tu bude vždy* a mávala pritom malou britskou vlajkou. Rady rozkladacích postelí v sklade rýb v Liverpoole. Obrovská loď zakrytá čiernou nepremokavou plachtou. Prístavný mostík, hojdajúci sa pri každom kroku. Všetci boli mlkvi a vyľakaní, netušili, komu dôverovať. Takmer všetky dievčatá plakali, no Beatrix také čosi zavrhla. Ocko predsa povedal, že musí byť silná.

Prešlo len niekoľko dní, no Beatrix si pri spomienke na svoj odchod vybavuje iba čriepky a úlomky. Vidí samu seba v tureckom sede na podlahe svojej spálne, sleduje, ako jej matka balí malý hnedý kufrík, a odmieta jej s tým pomôcť. Šaty poskladané na tretiny, ponožky zrolované do guľôčok a voľný šál s kvetovaným vzorom ako darček pre tú ženu v Amerike. Beatrix si všíma otcove ruky, svadobná obrúčka sa mu kľže po prste, keď ukladá pár fotiek do bočného vrečka, aj keď utahuje popruhy okolo kufra. Vybavuje si ružovo-modrý kvetinový háčkovaný koberček, ktorý bol vedľa jej postele odnepamäti. V rohu mal škvrnu pripomínajúcu psiu hlavu. Vzduchom sa niesla nezvyčajná vôňa palacínok. Cukor si požičali od susedov, aby na posledné raňajky pripravili čosi výnimočné.

Mesiac predtým sa matka vrátila domov a našla ju sedieť v obývačke na zemi. Osamote hrala solitér, s tvárou skrytou pod plynovou maskou. Od istého času ju nosila, vždy keď ju nechali samu. Nenávidela, ako jej maska dosadá na tvár, a aj jej smrad – ako smola v lete na ceste. Chlapci ich v škole nosievali aj cez prestávky, naháňali sa v nich po ihrisku, krochkali a masky tie pazvuky tlmili. Beatrix však vedela, že maska jej môže zachrániť život. Strýko bojoval v prvej vojne a utrpel popáleniny, paže mu pokrývali pásy tmavoružového mäsa. Keď ju vtedy mama v obývačke zbadala, potraviny

jej vypadli z rúk, vzácne vajíčko sa rozbilo o drevenú podlahu. Presne v tom momente sa mama rozhodla, že ju pošlú preč, Beatrix to dobre vie.

Jej spomienky na tanečnú sálu už blednú. Ostávajú iba útržky, ktoré si vybavuje neskoro v noci. Veľké abecedné písmená rozvešané po miestnosti. Tmavý balkón plný dospelých, hľadiacich dolu a mávajúcich. Vzlyky ktorejsi ženy. Zvláštne americké prízvuky.

Chrbty jej odchádzajúcich rodičov. Otcova ruka na matkinom pleci. Očko na maminej pančuche.